Ա. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 74 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 2 ՅՈՒՆԻՍ 1899 14 ՅՈՒՆԻՍ 1899 (Ն. Տ.)

10 ՓԱՐԱ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՏԻԳՐԱՆ ՃԻՒՂԼԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
20, Պապը Ալի ճատտէսի, 20
Կ. ՊՈԼԻՍ

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱ

ارمنيجه يومى سورهانتاك غزته سى
اداره خانه سى
باب عالى جاده سى نومرو ٢٠

Direction du Journal Arménien
SOURHANTAG
20. Avenue de la S. Porte
CONSTANTINOPLE

ԵՏ ՉԻ ՏՐՈՒԻՐ
Խմբագրութեան ուղղուած ո՛ և է գրութիւն

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ
12 ամիսը Ղրշ. 75
6 » կանխիկ » 40

ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ
12 ամիսը Ղրշ. 100
6 » կանխիկ » 54

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ
12 ամիսը Ֆր. 22
6 » կանխիկ » 11

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրշ.
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ կը հրատարակուի առաւօտները արշալոյսին։

ԳԵՐՄԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑՆԵՐ Ի ԹՈՒՐՔԻԱ

ԴԻՏՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

«Գերման որբանոցներ ի Թուրքիա» խորագրով անցեալ շաբթու մեր գրած յօդուածին առթիւ, գիտել կը տրուի մեզ թէ՝ Բասթէօր Պրօքս Թուրքիոյ գերման որբանոցներու վրայ վերատեսչութեան պաշտօն չունի, թէ գերման որբանոցները հայ որբերը աւելի լաւ կը խնամեն քան ուրիշ օտար որբանոցներ, թէ միմիայն Ֆրանգֆօրթի մասնախումբը չէ որ որբանոցներ կը պահէ ի Թուրքիա, այլ ուրիշ մարմիններ ալ կան նոյն նպատակաւ կազմուած։

Մենք այդ յօդուածին համար բազմաթիւ բարեկամներու շնորհակալութիւնները լսեցինք, բայց բնաւ չենք կրնար արհամարհել եղած գիտողութիւններն ալ, մանաւանդ երբ անոնք այնքան բարձրէն կու գան։

Մինչեւ 10-15 օր առաջ շատ որոշ չէինք գիտեր Բասթէօր Պրօքսի ունեցած պաշտօնը Թուրքիոյ մէջ։ Կը կարծէինք թէ ինք Պէպէքի որբանոցի տնօրէնն է լոկ. բայց իր նամակին տակ Բասթէօրը կ'ստորագրէ. «Տնօրէն Ֆրանգֆօրթի մասնախումբին գերման որբանոցներու ի Թուրքիա»։ Եւ մենք գիտենք որ գաւառներու մէջ բացուած գերման որբանոցներու մեծ մասը այս մասնախումբին կը պատկանի, ինչպէս անցեալները տեղի ունեցած իրենց գումարումէն ալ հասկցուեցաւ։ Հետեւաբար երբ Բասթէօր Պրօքս ինքզինքը Ֆրանգֆօրթի մասնախումբին Թուրքիոյ մէջ բացուած որբանոցներուն տնօրէն կ'անուանէ, իրաւունք չե՞նք ունենար հարցնելու թէ՝ ինչո՞ւ համար միօրինակութիւն չի տիրեր այլեւայլ կողմեր բացուած նոյն իսկ այդ մասնախումբի որբանոցներուն մէջ։ Ուրիշ խնդիր է որ գերմանական որբանոցները աւելի լաւ կը խնամեն հայ որբերը քան թէ ուրիշ օտար որբանոցները, թէպէտ մենք ատոր ալ համոզուած չենք։ Նոյն իսկ մեր այդ յօդուածը հրատարակուելէն յետոյ, իրազեկ անձերու կողմէ այնպիսի գիտողութիւններ լսեցինք այդ գերման որբանոցներու մասին, որ եթէ այդ հաստատութիւններու նպաստող գերման բարեսէր մարմիններն ալ լսեն, մեզի չափ իրենք ալ պիտի ցաւին։ Չենք ուզեր արձագանգ ըլլալ մեր բոլոր լսածներուն, ատոր կամ անոր զգացումները չվիրաւորելու կամ գաղափարները չայլայլելու համար։

Երրորդ գիտողութիւնը այն է որ «Ֆրանգֆօրթի մասնախումբէն զատ ուրիշ գերման մարմիններ ալ կան, որոնք որբանոցներ կը պահեն ի Թուրքիա»։ Այս ալ ճիշդ է, բայց պէտք է ուշադրութիւն ընել թէ՝ Բասթէօր Պրօքս իր նամակին մէջ չի խօսիր միայն իր վարած հաստատութեան վրայ, այլ կը բացատրէ թէ ընդհանուր առմամբ Գերմանք ի՞նչ ըմբռնումով որբանոցներ բացած են ի Թուրքիա։ Կարելի՞ է երեւակայել թէ քրիստոնէութեան և գթութեան ըմբռնումը տարբեր ըլլայ Ֆրանգֆօրթի մասնախումբին կամ ուրիշ ո և է գերման մասնախումբի մը համար։ Արդէն անցեալներս գերմանական մէկ քանի թերթերու մէջ այդ որբանոցներու նըպաստող մարմինները գրեթէ միեւնոյն յայտարարութիւնը կ'ընէին, և բացէ ի բաց կ'ըսէին թէ, իրենք ո և է կրօնական նկատումներէ հեռու կը մնան, և իրենց նպատակակէտ ըրած են օգտակար ըլլալ անոք և անպաշտպան տղաքներու։ Ուրեմն, Բասթէօր Պրօքսի նամակին վրայ խօսելու առթիւ, իրաւունք ունէինք մեր տեսութիւնը տարածելու այն միւս գերման որբանոցներուն վրայ ալ, որոնք եթէ տարբեր մարմնէ մը կը ստանան իրենց նըպաստը, բայց միեւնոյն ոգւով և նոյն սկզբունքով կը վարին։

Արդէն գերման որբանոցներու ուսումնական վիճակին վրայ ալ այնքան նպաստաւոր տեղեկութիւններ չկան։ Եւրոպական այս ամէնէն գործնական ազգին բացած վարժարաններուն մէջ, դեռ շնորհքով արհեստական կրթութիւն մըն ալ չկայ. ի՞նչ պիտի ընեն հոն պատսպարուող տղաքները, մանաւանդ աղջիկները երբ օր մը այդ հաստատութենէն դուրս ելլեն։ Իրաւ, Գերմաներէնի ուսուցումը իրական բարիք մըն է անոնց համար, բայց պէտքը այսչափով ալ չի լրանար։ Փափաքելի է որ շաբաթը մէկ քանի օր կատարուած լուացքներէ և խոհանոցի անվերջ աշխատութիւններէ բաժին մը հանուի, արհեստներով ալ զբաղեցնելու այս անոք փոքրիկները, որոնք վաղը միւս օր իրենց ճակտին քրտինքովը իրենց հացը ճարելու հարկին մէջ պիտի գտնուին, բառին բովանդակ իմաստովը։

Ո՛րքան գոհացուցիչ է որ Կեսարիոյ, Մշոյ, Խարբերդի և այլ ազգ. որբանոցներու մէջ արհեստներու մասնաւոր կարեւորութիւն սկսուած է տրուիլ, և ո՛րքան ուրախութեամբ կարդացուեցան արդեօք Ազգ. Հիւանդանոցի որբանոցի աշակերտներու կողմէ Համբարձման տօնի օրը Ս. Պատրիարք Հօր ներկայացուած կօշիկներու առթիւ գրուած տողերը, և Հոգաբարձութեան բարեխնամ ատենապետին այն յայտարարութիւնը թէ՝ ի մօտոյ դերձակութեան ճիւղ մըն ալ պիտի հաստատուի նոյն որբանոցին մէջ։

Գերման որբանոցներու մէջ առնուած մինչեւ ատեն ճան մըն ալ աւելի աչքի արդիւնք կարելի է ձեռք բերել, ուսմնեւ արհեստի մէջ աւելի վարժ և կարող վարպետներ կըրնան գտնել, բայց ատոնց ոչ մէկը կայ, և հետզհետէ այդ հաստատութիւններուն պատսպարեալներուն հանգամանքը կը տրուի։

Մենք դարձեալ կը պնդենք։ Գերման բարեսէր մարմիններու տուած նպաստները բաւական են այդ հաստատութիւնները բարձագոյն վիճակի մէջ պահելու. բայց որբանոցները վարող անձերը իրենց անձնական նկատումները և երբեմն ալ հաշիւները կը խառնեն գործին մէջ, և գործը շատ կը հեռացնեն իր նըպատակէն։

Ա.

ԱՊԱՀԱՐԶԱՆ [1]

«Առողջութեան յարգը զայն կորսնցնողը գիտէ» կ'ըսէ առածը, և սա ճշմարիտ է շատ մը խնդիրներու համար։

Մեր Հայրապետները դարերէ ի վեր իշխանութիւն ունէին ապահարզանի վճիռներ տալու, և ա՛յն ցարդ մեծ ուշադրութեան առարկայ եղած չէր։ Ու ահա երբ կը փորձուի ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն խլել այդ առանձնաշնորհումը՝ ժողովները կը բողոքեն, լրագիրները կը քննադատեն, ժողովուրդը կը յուզուի, ու ամէն ոք կը զգայ իր հոգեւոր Պետին ունեցած այդ առանձնաշնորհման արժէքը։

Անշուշտ աւելի օրամաբանական է որ ունեցածնուս արժէքը կանխաւ գնահատենք, ու զայն պահելու միջոցները խորհինք, քան թէ զայն կորսնցնելնուս գլլգինք ու ողբեր կարդանք։ Ընդհանուրէն մասնաւորելով գանք մեր նիւթին, մեր Հայրապետաց ապահարզանի հրաման տալու առանձնաշնորհութեան՝ որ ի վտանգի է։

Եթէ կաթողիկոսները եկեղեցական ժողովով մը սահմանած ըլլային ամուսնաթողութեան պարագաները, և մասնաւոր օրինաց շարքով մը պայմանները ճշդած, այժմ ոչ ոք կրնար յանդգնիլ եկեղեցական ժողովոյ կողմէ ընդունուած, կաթողիկոսներու կողմէ վաւերացուած, և ժամանակով նուիրագործուած եկեղեցական օրէնքներու մասին միջամտել։ Ցարդ հեռու էինք այս կարգի որոշ օրէնքներ ունենալէ. վճիռները կը տրուէին Հայրապետաց անձնական տեսութեանց ու համոզմանց համեմատ։ Երբեմն կաթողիկոսներու ժամանակ նոյն իսկ դադար գըտած են ամուսնաթողութիւնները, և դեռ այսօր այս վարդապետութեան պաշտպաններ կան։

Այսպիսի անկայուն հանգամանք ունեցող առանձնաշնորհումներ անշուշտ ամէն հովէ կրնան շարժիլ, և նոյն իսկ օտարներու միջամտութեան ենթարկուիլ։

«Աւելի լաւ է ուշ քան երբէք» Փըրանսական առածին համաձայն, հնար է դեռ մեր Ս. Հայրապետին կողմէ ճշդել ապահարզանի պայմանները՝ Հայ. եկեղեցւոյ սովորութեանց համեմատ, ու զայն յանձնել Սինոդի՝ որ յետ այսօրինակ ըստ այնմ կարենայ վճիռ արձակել։

Մենք եկեղեցական չենք, և ոչ ալ Հայ. Եկեղեցւոյ օրինաց խորհիմաստ վարդապետ մը. սակայն իբր հոգեբան, ընկերաբան ու բնախօս, մեր ուսումնասիրութեան արդիւնքը համառօտակի ներկայացնելէ առաջ՝ ընդհանուր ակնարկ մը նետենք ապահարզանի մասին, մեր և օտարազգիներու մէջ ցարդ դրուած օրինաց վրայ։

.*. Հին կրօնները ու օրինագրքերն ընդունած են ապահարզանը։ Քրիստոնէութիւնը փորձեց զայն բառնալ։

Հնդիկք, Պարսիկք և Եգիպտացիք ընդունած էին ապահարզանն. Մովսէս հրամայեց զայն։

Հնդկաստանի Ակռայ քաղաքի մեծ դրան վրայ յետագայ հին արձանագրութիւնը կայ.

«Ժիւլէֆի թագաւորութեան առաջին տարին հազար ամուսիններ դատաւորներու ձեռքով կամաւ բաժնուեցան։ Կայսրը բարկանալով ջնջեց ապահարզանը։ Հետեւեալ տարին 3000 ամուսնութիւններ նուազ եղան, 7000 շնութեան դէպք աւելի տեղի ունեցաւ, 300 կիներ իրենց ամուսինները թունաւորելնուն այրուեցան, 75 այրեր իրենց կիները սպաննելնուն՝ ցիցի պատժոյն ենթարկուեցան, ընտանեաց տուներու մէջ երկու կնկան կռուի առթիւ տեղի ունեցած վնասներու գինը 6 միլիոնի հաւասարեցաւ. ասոր վրայ կայսրը ապահարզանը վերահաստատեց»։

Յունական հասարակապետութիւնք ընդունած էին ապարհազանը. հին Հըռովմ ալ ընդունեց զայն։ Հռոմէացւոց արանց միայն արտօնեց ի հարկին թողուլ իրենց կիները։ Յուլիանոս կանանց ալ շնորհեց միեւնոյն առանձնաշնորհութիւնն։ Աղեքսանդր Սեվերիանոս, Վալերիանոս, Դիոկղետիանոս և այլք ապահարզանի վերաբերեալ օրէնքներ հաստատեցին։ Յետագայ հինգ պայմանները կրնային ապահարզանի տեղի տալ.

1. Ամոլից միոյն կողմէ միւսին դէմ յոռի վարմունք (ծեծ, եւն.)։
2. Ամուսնոց միոյն կողմէ ի գործ դրուած եղեռնագործութիւն մը։
3. Մարմնական անդարմանելի անկարգութիւններ։
4. Այր մը կրնայ թողուլ՝ կամաւ վիժում պատճառող իր կինը։
5. Ամուսնութեան ժամանակամիջոցին անհաւատարմութեան դէպք։

.*. Յիսուս չարգիլեց ապահարզանը, այլ ըսաւ. «Որ արձակէ զկին իւր առանց բանի պոռնկութեան և զայլ առնու շնայ, և որ զարձակեալն առնու շնայ»։ Այս հատուածը բացորոշապէս կը ցուցնէ թէ՝ գոնէ շնութեան պարագային ներելի է թողուլ կինը։

Քրիստոնէութեան առաջին դարերու մէջ, արդէն անհամաձայնութեան և անհաւատարմութեան պարագաներուն ապահարզանն ընդունուած էր։ Թ. դարուն Ֆրանսայի Մեծն Կարոլոս (Շառլըման) թագաւորը երկու անգամ իր կինը արձակեց, ու երրորդ մը առաւ, և կրկին սուրբերու կարգը դասուեցաւ։ Անկէ վերջ միայն սկսած է ապահարզանի արգելքը Արեւմտեան Եկեղեցւոյ մէջ։

Ֆրանսական մեծ յեղափոխութեան առթիւ, 1792ի սեպտ. 20ին, ապահարզանը ընդունուեցաւ և օրինօք սահմանուեցաւ։ Ըստ այս օրինաց՝ ապահարզանն կրնար տեղի ունենալ յետագայ երեք կարգի պայմաններու տակ։

Ա. Փոխադարձ համաձայնութեամբ, սակայն առանց միոյն կողմանէ գործուած բռնութեան, ու գայթակղական արարքի մը ապացոյցներով։

Բ. Բնաւորութեանց անհամաձայնութեամբ. մինչեւ իսկ քաղաքական և կրթական կարծեաց տարբերութիւնք, ճաշակաց ու վարմանց անյարմարութիւնք հնարաւոր կ'ընէին ապահարզանը։

Գ. Ամուսնոց իւրաքանչիւրն կրնար յետագայ պատճառներու առթիւ ապահարզան խնդրել.—«Անմտութիւն, խելագարութիւն, կատաղութիւն, ոճրագործութիւն, պատուոյ արատաւորիչ դատապարտութիւն, Լկտիք, ծանր թշնամանք, ծանր զրպարտութիւնք. անհաւատարմութիւն, երկու տարի ամուսինը երեսի վրայ թողուլ, հինգ տարի առանց լուր տալու բացակայութիւն։»

Նաբոլէոնեան օրինագիրքը, որ քաղաքային օրինագիրք ալ (Code civil) կ'անուանի, 1804ին վաւերացուց այս օրէնքները. սակայն դժբաղդաբար Ֆրանսացիք 1816 մայիս 8ին այս օրինագրքէն արտաքսեցին զանոնք։ Մեծամեծ ջանքերէ և փորձերէ ետք վերջապէս Ֆրանսացիք 1884-85ին կրկին ընդունեցին ապահարզանը, որոնց հետեւեցան ուրիշ Եւրոպական և Ամերիկեան ազգերն։

.*. Հայոց մէջ ապահարզանն վաղուց ընդունուած է կարգ մը պարագաներու տակ։ Դուինի եկեղեցական ժողովներէ մին, նոյն իսկ եօթնամեայ բացակայութենէ վերջ ամուսնաթողութիւնը ներելի կը համարի։ Ներսէս Շնորհալի և Գրիգոր Տաթեւացի բացարձակօրէն կ'ընդունին զայն, չքաւորութեան և ուրիշ պատճառներու համար։ Ըստ Մխիթար Գօշի Դատաստանագրոց, նոյն իսկ արանց կողմանէ իրենց կանանց դէմ եղած ծայրագոյն անարգանաց (ծեծ) պարագան՝ բաւ է ամուսնալուծութիւն յառաջ բերելու։ Կաթողիկոսները միշտ և ամէն ատեն ինչ ինչ պարագաներու տակ ամուսնալուծման վճիռներ տուած են։ Դեռ ամէն ոք կը յիշէ Ներսէս Աշտարակեցի և Մատթէոս Դ. Կաթողիկոսաց Ֆիզիքական անկարողութեան, անյայտ բացակայութեան, ամուսնութենէ առաջ կուսութեան զրկման, և պոռնկութեան պատճառաւ պսակաց լուծումը։ Գէորգ կաթողիկոսի մահէն ետքն ալ, 1882 էն 1889, ամուսնութիւններ լուծուած են, քաղաքային իրաւունքներէ զրկման և բանտարկութեան ինչպէս նաեւ խելագարութեան պատճառաւ։ Մեր արդի Ս. Հայրապետը այս մասին աւելի լայն ըմբռնումներ ունի, և ամուսնութեան լուծման համար իր տուած վճիռները՝ որոնք համաձայն են Հայ. Եկեղեցւոյ օրինաց, կը հաստատեն թէ գիտակից է Հայ ընտանիքին պահանջներուն։ Մէկ խօսքով կրնանք ըսել թէ՝ մէկ քանի դարերէ ի վեր ապահարզանն բացայայտօրէն ընդունուած է Հայոց մէջ։

Արդարեւ չկայ դեռ մեր մէջ ամուսնութեան պայմանները գծող օրինագիրք մը, սակայն մեր վերը յիշատակած օրինաց մէջ կը գտնուին գրեթէ ամէն կարգի պարագաներու մասին իրողութիւններ, որոնց վրայ կրթնելով և փոքր աշխատութեամբ մը կրնանք պատրաստել ապահարզանի պարագաները։

[1] Ապահարզանի մասին գրուած այս յօդուածը կը հրատարակենք, իր պատմական շահագրգիռ տեղեկութեանց համար, առանց համակարծիք ըլլալու իր եզրակացութեանց մէկ քանի կէտերուն։ (Տ. ԽՄԲ.)

Մենք ի նկատի առնելով մեր եկեղեցւոյ կողմէ ցարդ ընդունուած պարագաները, և ուրիշ ազգաց ու կրօնից կողմէ գոյս արդարացնող պատճառները, յետադայ պարագայից տակ ներելի կը համարինք ապահարզանը՝

1. Անկարողութիւն առն.
2. Ամլութիւն կնոջ (մինչ ասար տարի).
3. Օձիր ամոլից միոյն կողմէ գործուած.
4. Անհաւատարմութիւն.
5. Լկտանք (ծեծ), ծանր նախատինք, հակակրութիւն.
6. Լքում.
7. Հինգ տարիէ աւելի բացակայութիւն առանց լուրի.
8. Բերանն ու քիթը հոտիլ։

Այս ութ պայմաններու մասին մի քանի զարգացեալ կանանց կարծիքն հարցուցի. ընդհանուր առմամբ երկրորդ պայմանին դէմ բողոքեցին։ Վայրկեան մը ես իսկ զայն ջնջել որոշեցի, սակայն մարդաբանական և ընկերաբանական գիտութեանց տեսութիւնները իմ կարծեաց պաշտպան գտայ. պատրաստ եմ այդ բողոքարկու կանանց հրապարակային քննադատութիւնը լսելու։

ՏԻԻՆ

Բէյ., 29 մայիս 1899

ԳԱՒԱՌԱՅԻՆ ՏԻՊԱՐՆԵՐ

ՋՈՐՈՒՄԻ ՆԱՀԱՊԵՏԸ

Մեռա՜ւ... նա ալ գնաց մեծ ժամադրավայրը և մեզ հոս ձգեց ալրելու և տանջուելու։

Հաճի Թադոս աղան պարզ սակայն բարի մարդ մըն էր. իր սիրտը ծալքեր չունէր չար ոխեր պահելու, իր հոգին մութ խորշեր չունէր ստորին խորհուրդներու թաքստոց ըլլալու համար։ Իր անունը գրելու չափ ուսումնական, և տիրացու ալ էր։ Ո՞ր Ջորումցին չի յիշեր իր ձայնին հզօր ելևէջները, մեր եկեղեցին մէջ տօնական օրերուն շարականներ ըսել փորձած ատեն։ Ինք հարկաւ ամէնէն աւելի կը զգածուէր իր քաղցրահնչիւն մեղեդիներէն և կուլար երգած ատեն։ Կը սիրէր իր եկեղեցին և ազգը։ Քանի՜ քանի անգամներ եկեղեցին մէջ տեսնել կարծած մէկ թերութեան վրայ, Թաղ. Խորհուրդի անդամները գտնելով զանոնք կը յանդիմանէր ըսելով. «Դուք ազգին թաղական աղաներ չէք, այլ ազգը [illegible] աղաներ էք, քիչ մըն ալ կենաք նէ [illegible] աղաներ պիտի ըսեմ ձեզի»։

Արհեստաւոր էր Հաճի Թադոս. մուրճը ձեռքէն չձգեց մինչեւ որ բազուկներուն ուժը հատաւ։ Ի՜նչ աշխոյժով, ի՜նչ եռանդով կը ծեծէր երկաթը, բարձրաձայն հրամաններ տալով իր աշխատակիցներուն և հրաշէկ ու կայծարձակ երկաթը կը ածգունէր մուրճերուն տակ, վարպետին կամքին հնազանդելով։ Ջինքը տեսնելու էր, երբ փայտէ միապաղաղ անիւներու շուրջը երկաթ շրջանակներ կ'անցընէր։ Ոսկերը բոպիկ-գլուխը ֆէս մը, որուն նախնական գոյնին յաջորդած էին մութ սևէն մինչեւ բաց մոխրագոյնը այլևայլ գոյներ։ Կուրծքը կիսովին բաց՝ թաւ մազերու անտառ մը կը ներկայացնէր. օրհնուած մորուքին իւրաքանչիւր թելը մէյմէկ ուղղութիւն բռնած, աչքերը կրակէն արիւնոտած. մինչեւ արմուկը սոթթուած թեւերը մութի գոյնէն զատ ամէն գոյնով ներկուած, հիմա կը վազէր կրակին մէջէն բերելու շրջանակ մը, աղբին կուգար աշկերտներուն խօսելու, քաջալերելու, հրամայելու, յանդիմանելու, մշտելու. «Մօ հուրը պերէ՛ք... ծօ՛ վազեցէք...ծօ՛ տաքս կը կենա՞ք, հա՛յ է...» ու կենդանիի անուն մը կը խառնէր բերնէն իր հետեւորդներով։ Համակ եռանդ, համակ աւիւն կտրած, արիւն քրտինքի մէջ, գրեթէ իր հասակին չափ երկայն ունենալով մը շրջանակը բռնած զայն տեղը բերելու կ'աշխատէր։

Համեստ, աշխատասէր և խնայող գործաւորի տիպար էր Հաճի Թադոս. իր յաւակնութիւնները իր արհեստին վարպետ կոչուելէն անդին չէին անցնիր. իր փառասիրութիւնը՝ բարեբարելով անունը յիշել տալ էր, ու հոգին մեծագոյն իղձը «Վերուսաղէմ երթալ տէ մէյ մը սուրբ Կերեզմանին երեսները քսել» էր։

Այս մարդը, որուն հարստութիւնը իր ըսածին առնէն զատ հազիւ 100 ոսկի կը հանէր, մօտաւորապէս 50 ոսկի նուիրեց մեր եկեղեցիին։ Անզաւակ կը մեռնէր. իր հոգեզաւակը և անոր զաւակները իր որդեխական սիրոյն և գուրգուրանքին միակ առարկաներն էին։ Մեռնելէն մինչեւ չարաթ մը առաջ իր հոգեթոռներուն կրտսերագոյնը կոնակը կը պտտցնէր, և այդ չարաճճի գարավերջիկ թոռնիկը իր հոգեպապուն կորացած քամակին վրայ բազմած, կը ժպտէր, ձեռքերը կը ճօճէր։

Իր միակ մոլութիւնն էր գինիէն ախորժիլը։ Եկեղեցիէն վերջ և թերեւս իր որդեգիրէն առաջ կը սիրէր գինիի կարասները, որոնց ներքեւ ձմեռուան երկար գիշերներ կ'անցընէր։

Եկեղեցիին բակին մէջ իր իսկ ծախքով կառուցուած աղբիւրը կուգար եռեւները լուալու։ Ի՜նչ հոգեկան գոհունակութիւն կը տեսնուէր դէմքին վրայ, երբ կէս դարու աշխատութենէն կոշկոր կապած ճաթռտած զոյգ մը ձեռքերովը կոնք մը կը ձեւացնէր և անոր մէջ լեցուող պաղուկ, վճիտ ջուրը արեւակէզ և քրտնաթուրմ ճակտին զարնելով «Օրհնեալ է Աստուած» կ'ըսէր։

Ջորումի ժողովուրդը առատ թաղեց մեր Նահապետին մարմինը հասարակաց փոսին մէջ, և տարի մը բոլորելէ վերջ քիչեր պիտի յիշեն իր անունը։ Ոչ իսկ աղբիւրը պիտի արթնցնէ իր յիշատակը, քանի որ վրան ոևէ արձանագրութիւն չկայ։

Մեր քահանան, որ հակառակ իր յառաջացեալ տարիքին, 2 դրշ. առնելու համար քաղաքէն դուրս դերեզմանատուն հետի կ'երթայ, երբէք չի մտաբերեր ազգին բարերարները, քանի որ վճարող չկայ անոնց համար։ Ոչ միայն Հաճի Թադոս աղան, այլ մեր եկեղեցիին ամբողջ գետինը՝ քովի ընդարձակ պարտէզովը մէկտեղ նուիրող բարեյիշատակ Պէյլէրեան Ցակոբ աղային անունն իսկ չի յիշեր, մինչեւ որ իրեն մասնաւոր կերպով չպատուիրուի Թաղ. Խորհուրդին կողմէ։

23 մայիս 1899 ՋՈՐՈՒՄՑԻ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ.— Դէպքերը գահավէժ ընթացք մը ունին Ֆրանսայի մէջ։ Երեկ ցորեկ ստացուած հեռագիրներ կը ծանուցանեն վարչապետ Պ. Տիւբիւիի դահլիճին անկումը։ Երեսփ. Ժողովին երկուշաբթի օրուան նստին մէջ ընկերվարական երեսփոխան Պ. Վայյան հարցանդեց կառավարութիւնը կիրակի օրուան ձիարշաւին ատեն ոստիկանութեան ցոյց տուած խստութեան մասին։ Պ. Վայյան հարցուց թէ կառավարութիւնը ի՞նչ հրահանգ տուած էր ոստիկանութեան՝ ընկերվարականներուն նկատմամբ, որոնք կը պաշտպանէին հանրապետութիւնը յետադիմականներուն դէմ։ Վարչապետ Պ. Տիւբիւի պատասխանեց թէ «կիրակի օրը տօնի օր մըն էր բոլոր հանրապետականներուն համար։ Ոստիկանութեան տրուած միակ հրահանգն էր կարգապահութիւնը պահպանել։ Նախարարութիւնը հարկ եղած հրահանգները տուաւ պատասխանատուութիւնները ճշդելու համար, բայց այժմէն յայտանք կը մատուցանէ ոստիկանութեան»։ Պ. Տիւբիւի աւելցուց թէ անկարելի պիտի ըլլար կառավարել, եթէ կարգապահութիւնը չյարգուէր, (Ծափեր, ծայրայեղ ձախակողմեան բողոքներ)։ Քանի մը երեսփոխաններ բանաձեւներ առաջարկեցին, ի մէջ այլոց հանրապետական Պ. Սոմմա որ հաւանութիւն կը յայտնէր կառավարութեան յայտարարութեան։ Պ. Տիւբիւի մէկ քանի անգամ յայտարարեց թէ կը մերժէ բոլոր բանաձեւները, և կ'ընդունի միայն Պ. Սոմմայի բանաձեւը։ Երեսփ. Ժողովը մէկ քանի բանաձեւներ մերժելէ, ինչպէս նաեւ Պ. Սոմմայի բանաձեւին նախապատուութիւն տրուելն ալ մերժելէ ետք, 173ի դէմ 321 քուէով ընդունեց հետեւեալ բանաձեւը. «Ժողովը հաստատապէս որոշելէ ետք թէ կառավարութիւնը պէտք է որոշում այդ ազդուօրէն պաշտպանելու հանրապետական հաստատութիւնները և կարգապահութիւնը, կ'անցնի օրակարգին։» Քուէարկութենէն ետքը նախարարները ժողովարահէն մեկնեցան և նիստը վերցաւ։ Նախարարները գումարուեցան մը ետք Էլիզէի պալատը գացին և իրենց հաւաքական հրաժարականը մատուցին հանրապետութեան նախագահին։ Պ. Լուպէ ընդունեց այս հրաժարականը։ Երեսփ. Ժողովոյ Նրբանցքներուն մէջ այս հրաժարականը մեծ յուզում պատճառեց, որովհետեւ նիստին սկիզբը ոչ մէկուն միտքէն կ'անցնէր Դահլիճին անկումը։ Ընկերվարական երեսփոխանները մեծ գոհունակութիւն յայտնեցին։

— Հանրապետութեան նախագահին տեսակցութիւնը հրաժարեալ երեսփոխաններուն հետ, շատ մտերմական եղաւ։ Պ. Լուպէ ջերմապէս շնորհակալ եղաւ անոնց, իրենց մատուցած օժանդակութեան համար։ Երէկ առաւօտ կանչած պիտի ըլլայ Երեսփ. Ժողովին և Ծերակոյտին նախագահները՝ կացութեան վրայ խորհրդակցելու։ Դահլիճը սկզբունքի վերաբերեալ խնդրոյ մը պատճառաւ ինկած չըլլալով դժուար է գաղափար կազմել անոր յաջորդելու կոչուած դահլիճին վրայ։ Երեսփոխանական ժողովոյ նոյն օրուան նստին յաջորդաբար կատարուած քուէարկութիւններէն հասկցուած է որ մեծամասնութիւնը կազմուած է գրեթէ ամէն կուսակցութիւններէ, որոնք միացած էին ազատել Պ. Տիւբիւին։ Ընկերվարական երեսփոխան Պ. Վայյանի հարցանդումը կատարուած էր, ծածկելու համար տագնապին բուն պատճառը, որ բազմաթիւ երեսփոխաններու կարծիքով պէտք է վերագրուի Տրէյֆիւսի գործին մէջ Պ. Տիւբիւիի բռնած հակասական ընթացքին։ Դահլիճին կողմը բռնող 173 երեսփոխաններուն մեծ մասը չափաւոր արմատականներ են։

—Նախարարապետութեան իբրեւ հաւանական ընդունելի կը յիշուին Պ. Պ. Պուրժուայի և Պաբոնի անունները։

Արմընոնվիլի ցոյցը.— Բարիզէ նորագոյն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ՝ կիրակի իրիկուան դէմ ժամ 5 ին (Ը. Ե.) Արմընովիլի տաղաւարին մէջ շփոթութիւններ ծագեր են, զբօսավայրի յաճախորդի մը հանրապետութեան նախագահին նկատմամբ հակակիր աղաղակ մը արձակելուն համար։ Գաւաթներ, շիշեր և աթոռներ նետուեր են իրարու։ Նոյն վայրկենին անկէ անցեր են խումբ մը ընկերվարականներ, «Կեցցէ հանրապետութիւնը» աղաղակելով։ Մէկ քանի հազար հոգի խմբուեր են հոն, և խորտակեր են ապակիները, մինչ պայքարը կը շարունակուէր ներսը։ Մէկ քանի հոգի վիրաւորուեր են, որոնց մէկը ոստիկան։

ՀԱՐԱՒ-ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ.—Պլոէմֆոնթէյնի դեսպանախորհուրդին մէջ, որուն ապարդիւն ըլլալը ծանուցինք, Քաբէյտաունի անգլ. գաղթականութեան կառավարիչ Սըր Ալֆրէտ Միլնըր՝ Թրանսվալի նախագահ Քրիւկէրի յայտարարեց թէ՝ երկու կառավարութեանց միջեւ գտնուած ամեն խնդիրներն յառաջ եկած էին Թրանսվալի կառավարութեան՝ Ուիթլէնտըրներու հանդէպ բռնած խիստ ընթացքէն։ Սըր Ա. Միլնըր ըսաւ թէ՝ եթէ Թրանսվալ իր այս ընթացքը փոխէր և իր երկիրը գաղթող Ուիթլէնտըրներուն աւելի գոհ ընէր, այն ատեն ինք վստահ էր որ գործերն աւելի խաղաղ կերպարանք մը պիտի առնէին, և նոյն իսկ Թրանսվալի դիրքը աւելի պիտի զօրանար Հարաւ Ափրիկէի մէջ։ Ինչպէս գիտենք արդէն, Սըր Ա. Միլնըրի առաջարկներուն՝ Պ. Քրիւկէր հակառաջարկներով պատասխանեց, և մերժեց ընդունիլ անգլ. պատուիրակին պայմանները, և յայտարարեց թէ պէտք է խնդիրը իրաւարար Ատեանի մը յանձնել։ Սըր Ալֆրէտ Միլնըր ալ այս առաջարկը չընդունեց, որով դեսպանախորհուրդը առանց արդիւնք մը ունենալու վերջացաւ։

—Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ՝ Օրանժի Ազատ երկրին Երեսփ. Ժողովին նախագահ Պ. Վէսէլս և Թրանսվալի երեսփոխան Պ. Վանտէրպիլ՝ Անգլիոյ գաղթային նախարար Պ. Չէմպըրլէնի բանախօսութիւնը յսելով՝ յայտարարեցին թէ Թրանսվալի մէջ երբէք պատերազմելու փափաք չկայ և չ պիտի ըլլայ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.— Օրլէանի դուքսն, որ իր Մ...... գրօսանաւով քանի մը օրէ ի վեր Ճէնովա կը գտնուէր, Ֆրանսայէ եկող իր մէկ քանի կուսակիցներուն ըսաւ թէ՝ ինք Ֆրանսացի Պուրպոնեաններու ընթացքէն շատ գոհ եղած էր։ Դուքսը յարեց թէ՝ ինք բնաւ ակնյ չի կախեր Երեսփ. Ժողովին մէջ հանրապետութեան ի նպաստ եղած ցոյցերուն, և ըսաւ, «Ֆրանսայի պատմութիւնը կարդացողները տեսած են թէ՝ կառավարութեան տիրող դրութիւնը այն ատեն ինկած է երբ իր զօրութեան գագաթնակէտն հասած կը կարծուէր։ Քանի մը օր առաջ լրագիրները գրեցին թէ՝ Բարիզի մէջ կը գտնուիմ, կառավարութիւնը անմիջապէս հերքեց այս լուրը։ Բայց կը յուսամ թէ քիչ ժամանակի մէջ կատարուած իրողութիւն մը պիտի ըլլայ այս լուրը։»

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴԸ.— Պ. Խոտուա. Բոմպէրկ որ 1870-71ի պատերազմական գերիներու օգնող ընկերութեան ընդհանուր քարտուղար և տեղեկարեր էր, և 1889ի տիեզերական արուեստահանդէսին ատեն գումարուած, և պատերազմի ատեն վիրաւորեալներու եւն. գործերով զբաղող միջազգային համաժողովին դեր-նախագահ եղած էր, պատերազմական գերիներու մասին միջազգային կանոնադրութեան կարեւոր ծրագիր մը ներկայացուց դեսպանախորհուրդին անդամներուն։ Ասոր վերաբերեալ խնդիրներուն մասին իր ունեցած փորձառութեան շնորհիւ, Պ. Բոմպէրկ, կրցած է յառաջ բերել պատերազմական գերիներու նկատմամբ այժմ ի գործ դրուած լաւագոյն տրամադրութիւնները, մարդկային իրաւունքի ըմբռնումին արդի վիճակին համաձայն։ Մէկ խօսքով, ծրագրին հեղինակը ամփոփեր է յառաջդիմական տրամադրութիւնները ո՛չ միայն Ժընէվի դաշնագրին, այլ նաեւ 1874ի Պրիւսէլի միջազգային դեսպանախորհուրդին պայմանագրին ալ։ Պ. Բոմպէրկի ծրագրին ողջ կուտան Ֆրանսայի ներկայացուցիչները, և կ'ըսուի թէ անոր մէկ քանի յօդուածները ընդունուած են դեսպանախորհուրդին կողմէ։

ԳԵՐՄԱՆԵՒՌՈՒՍ ՄԻՋԱԴԷՊԸ.—Ինչպէս հեռագիրը ծանոյց, Ռուս կառավարութիւնը իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզեց Գերմանիոյ Պռէմ ազատ քաղաքին հետ, 7 ամիս առաջ պատահած միջադէպի մը հետեւանքով։ Ռուս քահանայ մը, գողութեան յանցանքով ձերբակալուած եւ յետոյ ազատ արձակուած էր։ Ասոր համար Ռուս կառավարութիւնը յանցաւոր ոստիկաններուն պատժուիլը եւ անիրաւ տեղը ձերբակալուած քահանային համար տուգանք մը պահանջեց։ Այս կրկնակի պահանջումներուն Պռէմի կառավարութեան կողմէ մերժուելուն հետեւանքն էր Ռուս կառավարութեան դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ.— Այլգէմայնէ Ցայթունկ հետեւեալը կը գրէ։ «Գերման և Սպանիական դաշնագրին վերաբերող յօդուածի մը մէջ՝ Համպուրկէր Նախրիխթէն թերթը կը ծանուցանէր թէ Գերմանիա թերեւս Ափրիկէի մէջ Անգլիոյ հողային ստացուածքներ տուած է տեղի չտալու համար այն առարկութիւններուն, զորս Անգլիա կրնայ ընել Գերմանիոյ գաղթային նոր գրաւումներուն մասին։ Համպուրկեան թերթը ինք ալ չի հաւատար իր ըսածին ստուգութեան։ Մենք կը հաստատենք այս կարծիքին ճշդութիւնը։ Անգլիոյ հողային ստացուածքներ տրուած ըլլալու լուրը անհիմն է»։

ՀԱԿԱԼՔՈԼԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ, որ գումարուած էր՝ Ափրիկէի մէջ ալքոլի ներածման խնդիրը քննելու, ուրբաթ օրը աւարտեց իր աշխատութիւնները։ Դաշնագիրը ստորագրուեցաւ լիազօր պատուիրակներուն կողմէ, բայց պայմանները դեռ հասարակութեան չեն ծանուցուած։ Ստացուած արդիւնքին վրայ Հավաս հետեւեալը կը հեռագրէ.—«Այսօր (չարաթ) գոյացած համաձայնութիւնը կարեւոր յառաջդիմութիւն մըն է, Ափրիկէի բնիկ ժողովուրդները ոգելից ըմպելիքներու սպառումէն յառաջ եկած վնասներուն դէմ պաշտպանելու տեսակէտով։ Արդարեւ Պրիւսէլի 1890ի դաշնագրին մէջ ալքոլի ներածման համար որոշուած նուազագոյն տուրքը բարձրացած է բաւական։»

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆ.—Թագաւորը ծովային նախարարին փափաք յայտնած է որ Ծովակալ Մի......լի յածաւորակը Քորենհակէն դառնալուն հելլէն ծովային վարժարանին ընթացաւարտներով և ծովային սպաներով մինչեւ Ճափոն և Ամերիկա պտոյտ մը կատարէ։ Ցածաւորակը դեկտեմբերին պիտի մեկնի դէպի Ճափոն։ Մի......լի Քորենհակ գացած ատեն Իտալիոյ, Ֆրանսայի, Սպանիոյ, Բորթուգալի և Անգլիոյ մէկ քանի նաւահանգիստները պիտի հանդիպի։ Նորին Թագաւորը Քորենհակ հասնելուն՝ Զարին և Կայսեր Ւիլհելմին ի պատիւ մեծ հացկերոյթ մը պիտի տայ։

ԲՈՒՇՔԻՆԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ հանդէսներուն օրը ամբողջ Ռուս կայսրութեան մէջ ազգային տօն մը նկատուած էր, և շատ մը գլխաւոր քաղաքներու մէջ յիշատակելի պաշտամունքներ կատարուեցան շարունակ երեք օր։ Անցեալ չորեքշաբթի օր մէկ քանի կիսարձաններ բացուեցան մեծ կեդրոններու մէջ։ Շատ քիչ բազմամարդ կեդրոններ կան հիմա, որոնք չունին մեծ բանաստեղծին յիշատակին նուիրուած արձաններ։ Բուշքին իբրեւ կէս-աքսորուած, երկու տարի չափ (1821-23) Օտէսա, Աթրատա Իթալիանա փողոցը բնակեցաւ, որ վերջերս իր անունովը կը ճանչցուի։ Օտէսայի մէջ չորեքշաբթի հանդէսներուն հանրային ամէնէն նշանակելի կողմն էր այն կրօնական արարողութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Բուշքինի արձանին առջեւը։ Ասոր յաջորդեց երաժշտական հանդէս մը։ Երգուած բոլոր կտորները բանաստեղծին է՛ն լաւ ճանչցուած գործերէն էին։ Ցետոյ հանրային ատենախօսութիւն մը եղաւ արձանին մօտ գտնուած բեմէ մը, ի ներկայութեան 50,000 հոգիի։ Նաեւ բանաստեղծին յիշատակին հացկերոյթներ տրուեցան գրական և արուեստագիտական ընկերութիւններու, հանրային հաստատութիւններու, թատրոնի գլխաւոր ներկայացուցիչներու, եւն. կողմէ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՔՐՈՆԻԿ

Ամասիայէն «Պերճ» ստորագրութեամբ մեզ գրուած մասնաւոր նամակ մը կը ծանուցանէ թէ տեղւոյն Հայ հասարակութիւնը 3-400 ստորագրութեամբ հանրագիր մը պատրաստելով ղրկեր է Պատրիարքարան, բողոքելով Քաղաքական Ժողովին դէմ, որ պաշտօնավարութեան շրջանը լրացած ըլլալուն հակառակ, կ'ուզէ պաշտօնի վրայ մնալ միմիայն Իբրանոսեանի շահուն ծառայելու և անոր նպաստը առաջ տանելու համար։

Տեղւոյն ժողովրդեան մէջ գրգռութեան աղբիւր մը եղած է Իբրանոսեաններու ժողովրդային հանդանակութեամբ հոգացած վարժարանը, որուն, ինչպէս անկէ առաջ պատմուած էր մեր Գաւառական Լուրերու բաժնին մէջ, տրուած բողոքական ուղղութեան մասին տեղւոյն Ուսումն. Խորհուրդը բողոքած էր Պատրիարքարանին։ Պերճ՝ իր նոր նամակով կը ծանուցանէ թէ՝ «Ս. Պատրիարք Հայրը յանդիմանագիր մը ուղղած է Քաղ. Ժողովին, խնդիրը գաղտնի պահած ըլլալուն համար։ Բայց մասնաւորապէս ժողովոյ ատենապետը փոխանակ զգածուելու և իր սխալները ուղղելու, կը սկսի Ուսումնական Խորհրդոյ անդամներէն մէկ քանին հրապարակաւ նախատել ժողովականի անվայելուչ լեզուով. և նոյն իսկ ատով ալ չբաւականանալով, Իբրանոսեանի վարձկաններէն մէկ քանի տասնեակ ստորագրութիւններ կը հաւաքէ Գէորգ Ս. Վ. Իբրանոսեանի դէմ, որպէս թէ Ուսումն. Խորհուրդն անոր դրդմամբ բողոքած ըլլայ Պատրիարքարան, և իր քով պա-

հած Թաղ.ք. Ժողովոյ կնքով կնքեալ կը յղէ Պատրիարքարան սոսյօղ պատճառներ յերկարելով Գէորգ Մ. Վ.ի և ազգ. ուսուցիչ Բարունակ էֆ. Բաբսեղեանի Իբրանոսեան վարժարանէն հեռանալուն մասին։ Այդ անձը ինք անձամբ տարաձայներ է նաև թէ Իբրանոսեան հոն ժամանած ատեն վարժարանը յառաջադէմ վիճակի մէջ չէ գտեր, և ատոր համար բողոքական ուսուցիչներ բերեր է, ըսելով թէ անոնք աւելի խղճամիտ են, մինչդեռ հաստատապէս գիտենք թէ Իբրանոսեան հոս ժամանած ատեն բնաւ դպրոց յաճախած և դասերու ներկայ գտնուած չէ, եւ միայն իր բողոքական ընկերակիցներու դրդմամբ դպրոցի բարեկարգութիւնը խանգարած է։ Արդէն անոնց դրդմամբ Մարզուանու բողոքականաց ժողովարանին մէջ հաղորդուած, եւ խոստացած է շատերը համոզել, որուն համար մեծ ուրախութիւն կը տիրէ տեղւոյս մէկ քանի բողոքական ընտանիքներու մէջ, և մեր Թաղ.ք. Ժողովն ալ այդ տեսակ անձի մը գործիք ըլլալով անոր արբանեակներու սուտ յօդ տեղեկագիրը վաւերացնելով յըղած է Պատրիարքարան»։

Զուտ Ամասիոյ վերաբերեալ վէճ մը մեր քրոնիկին նիւթ չպիտի ընէինք, եթէ խնդիրը մեր ողջ դաստիարակութեան կենսական հարցին շուրջը չդառնար։ Շատ ցաւալի իրողութիւն մըն է որ մինչ Պատրիարքարանը նոյն իսկ օտարներու կողմէ բացուած որբանոցներու մէջ Հայ. Եկեղեցւոյ վարդապետութիւնները մտցնելու ջանքեր կ'ընէ, անդին կը գտնուի հայ հասարակութեան անդամ մը, որ Բողոքական կրթութիւն մը տալ կ'ուզէ հայ վարժարանի մը, և կը գտնուի ալ Թաղ.ք. Ժողով մը, որ կուսակցական ոգիէ մղուած, յօժ կուտոյ այդ ձեռնարկին։ Ընթերցողին կը թողու խորհրդածել այս տխուր իրողութեան վրայ։

Կրօն. Ժողովը գումարուեցաւ երէկ Պատրիարքարանի մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Տ. Գրիգորիս Արքեպ. Ցովհաննէսեանի։—1. Խորենէի առաջն. տեղապահը կիւմիւշճինէի եկեղեցւոյ Տ. Դաւիթ քհ.ին նկատմամբ եղած ամբաստանութեանց քննութիւնը կատարած և տեղեկագիրը զրկած է, եւ որովհետև տեղապահը իր տեղեկագրին մէջ հարկ տեսեր էր տեղւոյն Թաղ. Խորհուրդէն ալ տեղեկութիւն ուզել յիշեալ քահանային նկատմամբ եղած ամբաստանութեանց մասին, և քահանան ալ առանց Առաջնորդարանի իմաց տալու Պոլիս եկած է, Կրօն. Ժողովը հարկ դատեց յաջորդ նիստին նոյն քահանան հրաւիրել ժողովին, լսելու համար անոր տալիք բացատրութիւնները։ — 2. Վաննայի մէջ կրկնամուսնութիւն կատարող Հիւրմիւզեան Տ. Գէորգ քահանային նկատմամբ տեղւոյն թէ' Տ. Մարտիրոս Ա. քահանային և թէ Թաղ. Խորհրդին առած տեղեկութիւններէն հասու եղաւ ժողովը թէ' Տ. Գէորգ քահանայ փոխանակ սպասելու Ազգ. Պատրիարքարանէն տրուելիք պատասխանին, և հակառակ Տ. Մարտիրոս քահանային ազդարարութեանց, մէկ քանի անձերու բերանացի տուած վկայութիւնները բաւ համարելով Պսակի Խորհուրդը կատարեր է Ապտալեան Մանուկի վրայ, որուն կինը տակաւին ողջ է։ Ժողովը որոշեց կատարուած պսակը չեղեալ համարել, արգիլել քահանան երեք տարի եկեղեցական պաշտամունք և խորհուրդ կատարելէ, և յանձնարարեց միանգամայն Վաննայի Թաղ. Խորհրդոյն որ քահանային առած պսակադրամը ետ առնէ և հայ կարօտեալներու բաշխէ, և եկեղեցւոյ տրուած 10 ֆրանքն ալ նոյնպէս բաշխէ կարօտեալներու։ — 3. Ցովսէփ եպիսկ. գրած էր թէ սիրով ընդունած է Լիմ և Կտուց անապատներու վանահայրութիւնը. Ժողովը գոհութեամբ կարդաց և որոշեց գոհունակութեան գիր գրել։— Ժողովը զբաղեցաւ նաև 5 ամուսնական խնդրով, որոնց երկուքը յանձնուեցան դատաստանական Խորհրդոյ, քննելու և տեղեկագրելու համար։

—Կրօն. Ժողովը երէկուան նիստին մէջ նորէն զբաղեցաւ Ուրֆայի առաջնորդական խնդրով, որուն մասին Ժողովոյ անցեալ նիստին մէջ տուած որոշումը քննադատութեան առարկայ եղած էր տեղական թերթի մը կողմէ, թէ ինչո՞ւ օտար դաւանութեան մը կատարած պսակը չճանչցուի Հայ. Եկեղեցւոյն կողմէ։ Ինչպէս անցեալ շաբթուան որոշմանց մէջ պարզուած էր արդէն. Ժողովը անոնց ամուսնութիւնը չճանչնալու հրահանգ տուած էր Ուրֆայի տեղապահին, որովհետեւ ամուսնացողները Հայ. Եկեղեցւոյ օրինաց թոյլտուութեան հակառակ պսակուիլ կրնալու դիտաւորութեամբ դիմած են օտար դաւանութեան, և յետոյ վերադարձած են կատարուած իրողութեան մը հանդէպ Թողլով տեղապահը, որ նախապէս չէր արտօնած անոնց պսակը՝ շատ մօտաւոր ազգականներ ըլլալնուն համար։ Եթէ այժմ Հայ. եկեղեցւոյ ծոցը դիմողները սկիզբէն բողոքական եղած ըլլային, և ամուսնանալէ ետք դիմէին, անշուշտ ո և է պատճառ չկար անոնց պսակը անվաւեր ճանչնալու։ Բայց քանի որ ասոնք եկեղեցւոյ չթոյլատրած մէկ պսակը կատարել տալու համար միայն դիմած են օտարին և յետոյ վերադարձած, ժողովը շատ իրաւացի որոշում մը տուած է, անոնց ամուսնութիւնը չճանչնալու հրահանգ զրկելով Ուրֆայի Առաջնորդական Տեղապահին։

—Քաղաքական ժողովոյ անդամ վսեմ. Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան առջի իրիկուն Բերա, Ս. Պատրիարք Հօր տունը այցելելով կրօնական խնդիրներու վրայ խորհրդակցեցաւ։

—Հայ-Հռոմէական եկեղեցականներէն Վարդան Վրդ. Գարագաշեան երէկ առաւօտ Ս. Պատրիարքին տունը երթալով, ամուսնական խնդրոյ մը մասին խորհրդակցեցաւ անոր հետ։

—Դրեթէ պաշտօնապէս կ'իմանանք թէ սխալ է տեղական թերթի մը առջի օրը տուած այն լուրը թէ' Ս. Պատրիարքին վերջին կոնդակը մեր Ս. Հարց Դաւանութեան վրայ, ամփոփումը ըլլայ Բաբգէն և Աղան Վ.ներու նոյն նիւթին վրայ պատրաստած գրութիւններուն։ Նոյն թերթին տըւած այդ լուրին սխալ ըլլալը արդէն գուշակած էին անոր ընթերցողները, քանի որ բացայայտ է թէ Ն. Սրբազնութիւնը, եկեղեցւոյ վարդապետութիւնները բացատրելու համար, իր աշակերտներուն գրութեանց դիմելու պէտք չո՛նի բնաւ։

Այրի Տիկին Աղաւնի Ց. Նալպանտեան և զաւակունք, և Փալագաշեան, Թագմճեան և Գասպարեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն այն ամէն ազգականաց և բարեկամաց, որոնք հանդուցեալ ՅԱԿՈԲ ԷՖ. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆի յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուելով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին այս տխուր առթիւ։

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ "ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ,,Ի

ԱՄԱՍԻԱՅԻ մեր թղթակիցը կը գրէ մայիս 28 թուով.— «Ցորենի գինը որ վերջերս ինկած էր, անձրևի նուազութեան պատճառաւ վերստին սկսաւ քիչ մը բարձրանալ. այժմեան գինն է բարձր ապրանք 70–80, միջին 60–70 ղշ. տեղական քոււը։

—«Խաղաղի առեւտուրն ալ սկսած է, բայց տակաւին որոշ գին մը չունի, յուսալի է որ այս տարի շատ առատ պիտի ըլլայ բերքը։ Տեղական շերամարոյծ մասնագէտներու շնորհիւ հունտերուն տեսակը շատ ազնուացած է և մինչեւ անգամ հեռաւոր վայրեր կը փնտռուի Ամասիոյ հունտը։

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԵՐԷԿ ԻՐԻԿՈՒԱՆ

13 Յունիս 1899

Գօնսօլիտ գոցուեցաւ	23.25
Երկաթուղի »	133.
Րէժի	312
Պանգ Օթթօման	584
Ֆրանսական 3%	102.30
Իտալական 5%	96.35
Սպանիական	65.52
Թրանսվալ	52.50

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

Սանճէքի միթէմայիզի ատեհան շընորհուեցաւ Ներքին գործոց պաշտօնատան թղթակցութեանց դիւանի քարտուղար Շէֆիգ պէյի։ Սալոնիկի ատրոճան՝ նոյն դիւանի քարտուղար Րաիֆ և Սափեթ պէյերու։ Սանճէքի Բ. ատրեճան՝ Կայս. դիւանի արձանագրութեանց սենեկի քարտուղար Պէհճէթ պէյի, որ Անատոլուի նահանգաց քննիչ Շաքիր փաշայի քով կը պաշտօնավարէր։

Լիագաթի ոսկի շքադրամ շնորհուեցաւ Կիւմիւշ-Սուի հիւանդանոցին Ա. դեղագործ Հագոպ Հագգը էֆ.ի։

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ.—Կայս. Իրատէ մը պատկանեալ պաշտօնատան կը հրամայէ որ Պաղտատի երկաթուղւոյ նոր մեծ գծին խնդիրը ուսումնասիրէ, երկրին շահերուն համաձայն մեծ դիւրութիւններ շնորհէ այդ գծին շինութեան համար, և առժամապէս մէկդի թողու երկաթուղիի ամէն երկրորդական գծերու շինութեանց համար ներկայացուած առաջարկները, մինչեւ որ Պաղտատի երկաթուղիին շինութեան խնդիրը վերջնապէս կարգադրուի։

—Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ արտաքին գործոց խորհրդական Պ. Պրոտրիք հարցապնդումի մը պատասխանելով ըսաւ թէ' Պաղտատի երկաթուղին մեծ գծին շինութեան մասին, որ գերմանական ընկերութեան մը յանձնուած է, Անգլիական կառավարութեան գաղափարը առայժմ չի կրնար յայտնել, և աւելցուց թէ' կառավարութիւնը՝ իր Պարսից ծոցին մէջ ունեցած թէ' առեւտրական և թէ' քաղաքական շահերը պիտի պաշտպանէ։

ԹՈՒՐՔ ԵՒ ՀԵԼԼԷՆ հիւպատոսական դաշնագրին մասին Աթէնքի թերթերուն հրատարակած սա լուրը թէ' հելլէնական պատուիրակ Պ. Սթէֆանոս նոր ծրագիր մը մատուցած է Օսմ. կառավարութեան, բացարձակապէս կը հերքուի։ Պ. Սթէֆանոս յայտարարած է թէ' Օսմ. պատուիրակները իրենց տեղեկագիրը Վեհ. Սուլթանին ներկայացուցած են, և այժմ Կայս. Պալատին մէջ կը քննուի։

ԹԼՓԱՏՈՒԹԵԱՆ հանդէսները առջի օրը վերջացան։ Անցեալ երկուշաբթիէն սկսեալ մինչեւ առջի օր 12,229 տղաք թլփատուած են։

ՄԱՀԱՑՈՒՑԱԿ.—Յունիս 5էն 12 Կ. Պոլսոյ մէջ 207 մահ պատահած են, ատոնց 4ը կեղծմաշկէ, 4 հարսանիթէ, 4 ծաղկախտէ, 2 ժանտատենդէ և 17 շնչափողի հիւանդութիւններէ։

ԶԵՂԾ ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ.—Կայս. Իրատէ մը պաշտօնանկ ըրաւ Տիարպէքիրի նահանգին ընդհ. դատախազ Սըտգը էֆ.ն, և հրամայեց դատի հանձնել զայն։

ՇԻՔՕՏՐԱՅԻ կուսակալը՝ նահանգին մէջ քննական երկայն պտոյտ մը կատարելէ վերջ Շքոտրա վերադարձեր է։

ԱՄՐՈՑՆԵՐ.—Թուրք և հելլէն սահմանագլխին վրայ նոր ամրոցներու շինութիւններն աւարտած են։ Հրամանատար Սէյֆուլլահ փաշա իր սպայակոյտին մէկ քանի անդամներով աչքէ անցուց զանոնք։

ԿԱՅՍ. ՆՈՒԷՐ.— Մայրաքաղաքէս Էնտէբէնտանս Պելժի կը հեռագրուի թէ' Վեհ. Սուլթանը 100,000 ոսկի նուիրած է, Իսլամ գաղթականներուն Թուրքիոյ մէջ հաստատուելուն ի նպաստ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ.— Բարիզէն կը հեռագրուի թէ' զրոյցի մը նայելով Պոլսոյ Ֆրանսական դեսպան Պ. Քոնստան, Բարիզ պիտի կանչուի նոր դահլիճին մէջ պաշտօն մը ստանձնելու համար։

ԼԵՌԸ ՏԱՐՈՒԱԾ.—Երէկ գրած էինք թէ Քէօէնտէրէի մէջ տեղւոյն հանքերուն տնօրէն Պ. Շըվալիէ լեռը տարուած էր։ Աւազակները 15,000 ոսկի փրկանք կը պահանջեն ազատ արձակելու համար։

ՊՏՈՅՏԷ ՎԵՐԱԴԱՐՁ.—Հոլանտական, Պելժիական և Ռումանական դեսպանները, որոնց Քոնիա մեկնիլը առջի օր գրած էինք, երեկ առաւօտ Պոլիս դարձան։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՑ Վարչութիւնը որոշած է վարչութեան մատակարարի նոր պաշտօն մը հաստատել, 55 ոսկի ամսականով։

ԺԱՆՏԱԽՏԸ.— Աղեքսանդրիոյ Օսմ. առողջապահական պատուիրակը կը հեռագրէ թէ' Յունիս 12ին ժանտախտի 3 նոր դէպք պատահեր են, որոնց մէկը մահցաւ։

—Մայիս 28էն Յունիս 11 Աղեքսանդրիոյ մէջ ժանտախտի 24 դէպքեր պատահած են, որոնց 5ը մեռած են Յունիս 7էն 11։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄ—Վերջերս Պայընտըրի (Իզմիր) շրջակաները երեք եղբայրները սպաննող Ալպանիացի հովիւները ձերբակալուեցան։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թագաւորին Բ. որդի Ժորժ իշխանը անցեալ ուրբաթ Պրեսլաւ հասաւ, կայարանին մէջ ընդունուեցաւ Սաքս-Մէյնինկէնի իշխանուհւոյն կողմէ։

ԵՄԷՆԻ նորընտիր զինուորական հրամանատար Պէքիր փաշա առջի օրը Մահսուսէի Քօսօվօ շոգենաւով ճամբայ ելաւ իր նոր պաշտօնատեղին երթալու։ Նոյն շոգենաւով 16,000 պարկ ուտեստ կը զրկուին 7րդ զօրաբանակին համար։ Նոյնպէս 71 ծովային զինուորներ ալ մեկնեցան Կարմիր ծովու Օսմ. պահականութեան համար։

ԿԱՅՍ. ԻՐԱՏԷՈՎ, Սըրրի փաշայի որդին, Վէտատ պէյ, որ Բարիզի մէջ ճարտարապետութիւն ուսած է, քաղաքապետութեան ծառայութեան մէջ պիտի մտնէ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ բոլոր ծովեզերքներուն վրայ մաքսանենգութիւնը խստիւ արգիլելու համար Կայս. Իրատէով մաքսային վերատեսուչ Նազիֆ փաշայի նախագահութեամբ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որ այժմ իր աշխատութեանց սկսած է։

ՊԵՐԼԻՆԻ Ռուսական նախորդ դեսպանին որդին, կոմս Շուվալով առջի օր Չէհաչէֆ շոգենաւով Պոլիս հասաւ։ Քանի մը օր ռուս դեսպան Պ. Զինովիէվի հիւր պիտի ըլլայ։

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ.— Եղեռնադատ Ատեանը իր առջի օրուան նստին մէջ 3 տարուան տաժանակիր աշխատութեան դատապարտեց Արտօղլ անուն անձը, որ ասկէ առաջ կեղծ բանալիներու միջոցաւ Ֆերիտիյէ կնկան մը տունը մտնել ուզած էր զայն կողոպտելու համար։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԵՐԷԿ ԻՐԻԿՈՒԱՆ

ԽՈՀԱՆՆԷՍՊՈՒՐԿ. 12 Յունիս.— Երէկ գումարում մը տեղի ունենալով Ուիթլէնտըրները բացատրեցին թէ Քրիւկէր նախագահին առաջարկները անբաւական են, և իրենց երախտագիտութիւնը յայտնեցին Սըր Ա. Միլների՝ իրենց վիճակը բարուոքելու համար անոր ըրած ջանքերուն նկատմամբ։ Կը հաւաստուի թէ Քրիւկէր նախագահը առաջարկեր է ջնջել ուժանակի մենաշնորհը։ Օրանժի Ազատ երկիրը իր ազդեցութիւնը պիտի բանեցնէ Բրէդորիայի մէջ, ի նպաստ Ուիթլէնտըրներու համար ըլլալիք բարի նորոգումներուն։

ԲԱՐԻԶ.—Երէկի 200 ձերբակալուողներէն 33ը վար դրուեցան։

—Իրիկունը խուռն բազմութիւն մը Լիպր Բարօլի խմբագրատան առջեւ հաւաքուելով ցոյցեր ըրաւ։ Ընդհարումներ եղան. մէկ քանի ձերբակալութիւններ կատարուեցան և մէկ քանիներ վիրաւորուեցան։ Երէկ իրը տասը ոստիկան վիրաւորուեցան։

ԼԱ ՀԷՅ.—Պատուիրակներու գումարումին մէջ, նիստերու ատենագրութեանց բնագիրը հրատարակութեան տալու մասին գերման առաջարկը քուէի մեծամասնութիւն չշահեցաւ։

ՏԱՐՄՇՏԱՏ.—Մեծ դքսուհին ծաղկի հիւանդութենէ բռնուեցաւ։ Վիճակը գոհացուցիչ է։

ՀՌՈՄ.— Իտալական կառավարութիւնը վաղը Երեսփ. Ժողովին առաջարկ պիտի ներկայացնէ, պահանջելով որ սահման մը դրուի ընդդիմադիրներու անհանդուրժելի խափանարար ցոյցերուն։

ՍՕՖԻԱ.—Սխալ է Թանի տուած այն լուրը թէ' կառավարութիւնը մեծամասնութիւն կազմած ըլլայ ընդդիմադիր երեսփոխաններու ընտրութիւնները ջնջելով, և այսպէսով պահուած ըլլայ ելմտական պայմանադրութիւններուն քուէարկութիւնը։ [illegible] 30 քուէէ աւելի [illegible] ունէր արդէն. [illegible] կազմուելու [illegible]։ Անկէ զատ, այն միակ իրողութիւնը թէ' ընդդիմադիրներու բոլոր պետերու [illegible] ընտրութիւնները վաւերացած են, [illegible] բաւական է այդ լրագրին ըսածները հերքելու։ Ընդդիմադիրներու, ինչպէս նաեւ մէկ քանի կառավարականներու ընտրութիւնները ջնջուած են, ընտրական անկանոնութիւններու եւ ընտրական օրէնքին բռնաբարումին պատճառաւ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Զեռնհաս դատարանը բժշկական տեղեկագիրներու վրայ՝ վճռած է թէ Քօպուրկի Լուիզ իշխանուհին մէկ քանի տարի առաջ ուղեղային խանգարման մը ենթակայ ըլլալով՝ մտքի տկարութիւն ունի. Հետեւաբար, իշխանուհին Տրեզտայի մօտ Լինտէնօֆի անկելանոցը փոխադրուեցաւ։ (Քօպուրկի Լուիզ իշխանուհին, ինչպէս յայտնի է, փոքր աղջիկն է Պելժիոյ Լէոբոլտ թագաւորին, և կինը Պուլկարիոյ իշխանին եղբօր՝ Ֆիլիբ իշխանին։ Իշխանուհին ասկէ առաջ սիրահարելով Ֆիլիբ իշխանին մէկ թիկնապահին՝ անոր հետ փախած էր։ Ծ. Խ.)

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 13 յունիս.— Ֆրանսական և Անգլիական մամուլը Տիւբիւի դահլիճին անկման վրայ կը խօսի առանց ո և է ցաւ արտայայտելու։

—Կը հաւաստուի թէ 'Խաղաղութեան դեսպանախորհուրդը' պիտի միջամտէ, եթէ Անգլիոյ և Թրանսվալի միջեւ վէճը սաստկանայ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Անգլիական մամուլին մեծագոյն մասը Պլօէմֆօնթէյնի բանակցութեան ապարդիւն ելնելուն առթիւ պատերազմաշունչ լեզու մը կը գործածէ և կը խնդրէ կառավարութենէն որ ազդուօրէն գործէ, և մեծ հարուած մը տայ։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

—Սակարանի 15օրեայ լիքիտասիոնը երէկ բաւական դժուարութեամբ հանգուցեցաւ, որովհետև 223.900 կանխիկ գօնսօլիտի գնում և 4500 երկաթուղիի վաճառում պիտի ըլլար հրապարակէն։ Քօնսօլիտի համար Ալէ-Ֆէ երկաթուղւոյ հատին $27^1/_2$ սնդ. բէրօր որոշուեցաւ, յետ երկար վիճաբանութեանց։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

Օսմանեան Քօնսօլիտ

Երէկ երեկոյ գոցուեցաւ	Ղրշ.	25.18
Երէկուան բարձր գինը	»	$25.20^1/_2$
» վար »	»	25.16
Սէրի B	»	47.
» C	»	29.20
Րումէլի Երկաթուղի		
Երէկ երեկոյ գոցուեցաւ	Ֆր.	130.75
Երէկուան բարձր գինը	»	131 62
» վար »	»	129.87
Թրամվայ բաժնեթուղթ	Լ. Օ.	6.80
» Ժուխանէ	Ֆր.	250.—
» Պարտաթուղթ	»	500.—
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Լ. Օ.	4 30

ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ ԳՈՐԾԵՐ

ԻԶՄԻՐ, 22 Մայիս 1899

«Արեւելեան Մամլոյ» Մայիս 15ի 10 թիւին մէջ կարդացի Պ. Վահանի տեղւոյս Ներսէսեան Որբասիրաց ընկերութեան և անոր պահած Որբանոցին նըկատմամբ գրածները։

Պ. Վահան, ընկերութեան ելմտական վիճակին վրայ տեղեկութիւն տալէ և 1897 ու 1898 տարիներու հաշւոյթներու և ծախքերու բաղդատութիւն մը ընելէ յետոյ, ցաւ կը յայտնէ ընկերութեան հաստատուն դրամագլխին կուրկ վիճակին վրայ, և տխրութեամբ կ'աւելցնէ որբանոցին օրը օրին ապրելու հարկին մէջ գտնուիլը։ Մենք գաղափարակից չենք իրեն և իրենպէսներուն, որոնք մարդասիրական հաստատութեանց գործունէութեան ընդմիջում, և նախ դրամագլխի գոյացում կ'երազեն։ Սերունդներ փճացնե՞լ, որպէս զի դրամագլուխ մը կազմուի և ապա գործի սկսուի։ Բարւոք վարչութեան մը հետեւանօք ժողովրդական գիտակից համակ-

րանքէն աւելի ի՞նչ մեծ դրամագլուխ մը ընկերութեան մը կամ հաստատութեան մը համար ։ 1897ին Ներսէսեանի $33809\frac{1}{4}$ը հասոյթը 1898ին $95108\frac{1}{2}$ի բարձրացեր է ։ Փառաւոր չէ՞ այս վիճակը ։ Ժողովուրդը ամէն օր պէտք եղածը կուտայ . ըսել է կը սիրէ հաստատութիւնը . ըսել է որ ընկերութեան գործունէութիւնը ու մատակարարութիւնը՝ մեծ հեղինակութիւն ունեցող ժողովրդէն գնահատուած է . լմնցաւ ։

Ցուցուածագիրը որբանոցին մէջ բացուած արհեստանոցին վրայ բաւական ընդարձակ տեղեկութիւն տալէ, և այդ մասին ընկերութեան ու արհեստապետ Գ. Գ. Քէչիչեանի միջև կնքուած պայմանագրին յօդուածները յիշատակելէ և գերձակութեան արհեստէն զատ որբանոցին մէջ հիւսնութեան և կօշկակարութեան բաժիններ հաստատելու համար հարկաւոր կարգադրութեանց սկսուիլը ծանուցանելէն յետոյ, որբանոցի չէնքին համար քանի մը օրինաւոր դիտողութիւններ կ'ընէ, և ապա նորէն արհեստանոցի խնդիրը ձեռք կ'առնու և միամտութեամբ մը և որբոց ապագային համար անհարկի հոգածութեամբ մը կը հարցնէ թէ՝ հինգերորդ տարւոյն մէջ Գ. Քէչիչեանի վճարելիք 60 ոսկիով դերձակութիւն ուսանող 10 որբերէն 4ը իրենց ծննդավայրը պիտի մեկնին. միւս 6ը ի՞նչ պիտի ըլլան ։ Պայմանագրին և անոր յարակից արձանագրութիւններէն և ընկերութեան ու Քաղաք. Ժողովոյ միջև բուն Արհեստանոցի ընկերութեան կողմէ մատակարարութեան համար փոխանակուած Թղթակցութիւններէ բացայայտ կ'երևի որ Գ. Քէչիչեան չարունակ 5 տարի 15ական ոսկի պիտի վճարէ, 75 ոսկի, և 5րդ տարին ալ բացէն 60 ոսկի . համագումար՝ 135 ոսկի դերձակութեան ճիւղին այսինքն 10 որբի համար, տոկոսներէ զատ ։ Այնպէս որ ընկերութիւնը չատ հեշտիւ պիտի կարենայ որբոց արհեստ մը իր ամբողջութեամբ սորվելէն յետոյ որբանոցէն մեկնելու պահուն 15ական ոսկի անոնց տրամադրութեան ներքեւ դնել, անոնց ճանապարհի ծախուց և պէտք եղած գործիքի համար ։ Այսպէս պիտի ըլլայ նաև Արհեստանոցի մէջ հաստատելի միւս բաժիններուն համար ։

Իսկ որբոց 5-7 տարի Իզմիր կեանք վարելէ յետոյ իրենց ծննդավայրերը դառնալու մասին յայտնուած վախը անտեղի է ։ Մեր որբերը ճիշդ է թէ Իզմիր կ'ապրին բայց Իզմիրը չեն ճանչնար . անոնց մթնոլորտը լոկ որբանոցն է . ուրիշ հորիզոն չեն գիտեր ։ Բայց կը ներուի՞ ինձ հարցնել Գ. Վահանի թէ՝ երբ ինքը լաւ ըմբռնած է Իզմիրի կեանքը, քանի որ հոն ծնած, սնած ու զարգացած է, եթէ բաղդը բերէ իրեն աւելի չահաւոր և աւելի նպաստաւոր պայմաններով Իզմիրէ դուրս ներքին գաւառներ գործ մը պաշտօն մը ունենալու՝ «ես Իզմիրի քարափէն, Գրամէրի գարեջրատնէն Լուքայի զբօսարանէն եւն. եւն. չեմ զատուիր» ըսելով պիտի մնա՞յ կառչած իր ներկայ վիճակի ու գործին ։ «Իզմիրէն չեմ զատուիր, Պօլսէն, Լօնտօնէն Փարիզէն եւն. եւն. զատուիլը դժուար է, անկարելի է» եւն. խօսքերը անիմաստ են ։ Ըսող ալ կրնան գտնուիլ եղեր ։ Բայց ես կ'ապահովեմ զձեզ, Պ. Վահան, որ մեր որբերը գոնէ մօտօք հիւանդ չեն, Մարդիկ այսօր Ամերիկայէն և Եւրոպայէն գալով Ասիական գաւառները ամէն տեսակ զրկանքներով լի կեանք կը վարեն, և հիմայ ալ ելեր են խաւարուտ Ափրիկէն չէնցնելու ։ Եթէ Եւրոպացիք Ամերիկացիք և բուն իսկ Եւրոպայի և Ամերիկայի մէջ ուսում առնող և զարգացեալ մեր երիտասարդք այդ խելքէն ըլլային, այսօր ոչ մէկտեղ անոնց պիտի հանդիպէինք ։ Բայց իրողութիւնը հակառակը կը հաստատէ . մեր որբերը սա առաւելութիւնը ունին Եւրոպացիներու և Ամերիկացիներու վրայ որ, զիրենք ներքին գաւառները մղող ներքին անդիմադրելի ուժ մը . զօրութիւն մը ունին . այն է իրենց ծննդավայրի սէրը, ազգականաց, մտերիմներու եւն. կարօտը, որոնք կարծուածէն աւելի մեծ խթան մըն են ։ Այս մասին թող չվախնայ Պ. Վահան ։ Մեր որբերը, ասկից զատ, Իզմիրը ճանչնալու առաւելութիւնն ալ ունին ։

Այսքան ապահովութիւն Պ. Վահանին տալէ յետոյ, որբերու իրենց ծննդավայրը վերադառնալ չուզելու պարագային 60 ոսկին ընկերութեան մնալու հաւանականութեան առթիւ զուտ մարդասիրական հաստատութեան մը համար այդ 60 ոսկին պիտի ֆէդուի բացատրութիւնը՝ չատ անճաշ և փափկանկատութեան հակառակ կը գտնեմ ։ Ենթադրենք թէ որբերը 4-5 տարի որբանոցին մէջ պատսպարուին ու մէկ մէկ արհեստ սորվին՝ նախնական բաւական ընդարձակ կրթութիւն մը առնելէն յետոյ, և զարգացած հասակի մը մէջ որբանոցէն մեկնին մէկ մէկ լաւ արհեստաւորներ եղած, և ընկերութիւնը կամ հաստատութիւնը չկարողանայ մէկ մէկ գումար անոնց տրամադրութեան ներքեւ դնել ։ Այս ամբողջ ենթադրութեանց մէջ իսկ ներելի չէ մարդասիրական հաստատութեան մը համար, որ տարիներու ընթացքին մէջ այդ որբերու ամէն կերպ պատսպարման փոխարէն քանի մը հազար ոսկի ծախք ըրած է, 60 ոսկի ֆէդուելու վախը սածել ։ Որբերը և հասարակութիւնը չատ կը խորչին այդ բառէն ։

«Ներսէսեան» ընկերութեան անդամներէն մին .

(Մնացեալը կուգայ)

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՑՕՔԹԷՕՌ ՃԷԼԱԼԵԱՆ

Ծանօթ մասնագէտ . կը չարունակէ հիւանդ ընդունիլ, Բերա, Մեծ փողոցին ուղղութեան վրայ, Միսք փողոցի անկիւնը, Թիւ 4 ։ 30—20

ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌ

ՍԱՐԳԻՍ ԱՂԱ ՄԷԼԻՔԵԱՆ

([illegible] Թիւ 66, [illegible])

Կը գտնուին ամէն տեսակ թարմ նպարեղէններ, առաջնակարգ ձէթ, ընտիր աճառ, անխարդախ խահուէ, չաքար, մոմ և առտնին պիտոյք ։

Կը ծախուին թէ փոքր՝ և թէ մեծ քանակութեամբ ։

Դիմող յաճախորդք՝ անմիջապէս պիտի հասկնան մեր նպարեղէններու օտար նպարավաճառներու ապրանքներու վրայ ունեցած առաւելութիւնները, թէ՛ տեսակին ընտրութեան և թէ գըներու անհամեմատ աժանութեան տեսակէտով ։

Գ. ՐՍՆԱԿԱՆ

ՀԱՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Մասն Ա. Տարերք վաճառականութեան. — Շրջաբերականք. — Առեւտրական հաստատութիւնք. — Վաճառականական գործողութիւնք. — Սակացոյց միջնորդէներու և Տոկոսի նոր կանոնագիրը (Պաշտօնական). — Վաճառականական ընկերութիւնք և իրենց շրջաբերականները. — Սնանկութիւն. — Հաշուեցոյց, Գնման և Վաճառման հաշիւք, Փոխադրագիր, Մկսաժըրի Մարիթիմի բեռնագիրը, Փոխանակագրի հաշուեցոյց, Ձեղչի ցուցակ. — Փոխանակագիր, Մօռաթօրիոմ, Վիմաստիպ և ապագիր փոխանակագրեր հայ. և գաղղ. Ա.ով և Բ.ով, Ձեռագիր փոխանցումներով և երկայնորդով, Բողոքագրի պաշտօնական օրինակը, Ձանազան մուրհակք, Դաէտի Լիօնէի Չէքը.— Հաշուընթացներ.— Ընդարձակ քաղուածք Առեւտրական և Դրոշմի օրէնքէն. — Փոխանակութիւն (գամպիօ). — Առեւտուրի և գամպիօի հաշիւներ, եւն. եւն. — Մասն Բ. Տոմարակալութիւն, Պարզ-տոմար, Կրկնատոմար. — Պաճճիկ բաժնին ծագումը և նշանակութիւնը. — Տոմարակալութեան ծագումը. — Կրկնատոմարի հնարիչներուն վրայ պատմական ծանօթութիւն. — Կրկնատոմարի հաշուոց ծագումը և հակակշռութեան գաղափարը. — Ձեռատետր մը 204 յօդուածով. — Օրհաշիւ. — Մայր-հաշիւ. — Ընդհ. կշիռ. — Հաշուեկշիռ, եւն. — Եւրոպական Գլխաւոր Տէրութեանց Դրամները, Կշիռները, Չափերը, Դամպի գիները և Դրոշմաթուղթերը, եւն. եւն. ։

Գ. ՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բոլորովին բարեփոխուած եւ կրկնապէս ճոխացած

Յանձնարարուած

Ազգ. կեդր. Վարչութեան Ուսմ. Խորհրդէն եւ

Վաւերացած Կ. Պոլսոյ Առաջնորդական Փոխանորդէն

Ի Ն. ՏԻՐՋԷՆՃԵԱՆԷ

Ահաւասիկ գիրք մը, որ ո՛չ միայն ուսանողաց և վաճառականութեան ասպարէզը [illegible] պատրաստուող երիտասարդաց, այլ գործի մարդոց իսկ պիտանի և օգտակար է ։ Այս Գ. տպագրութիւնը, որ մեծադիր 430 երեսէ բաղկացած ստուար հատոր մ'է, այնքան նոր և կարեւոր յաւելուածներ ունի, որ նախորդին հետ բնաւ չկրնար բաղդատուիլ ։ Դիրքը Թէև նախորդին կրկին ընդարձակութեամբ աւելցած է, բայց գինը աւելցած չէ, դարձեալ 25 գչ. է ։

ԻՒՆԻՕՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ ՓԱՐԻԶ, ՊԱՆՔ ՓՈՂՈՑ, Թիւ 15

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ ՀԻՄՆԵԱԼ 1828

1828 L'UNION DE PARIS

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ ՀԻՄՆԵԱԼ 1829

Դրամագլուխ և Պահեստ Ֆր.	94 Միլ.	Դրամագլուխ և Պահեստ Ֆր.	135 Միլ.
Հասոյթ 1896 տարւոյ »	18 »	Հատուցուած վնասներ »	90 »
Հատուցուած վնասներ »	215 »	Ապահովագր. գումարներ »	246 »

Ընկերութեան Դրամատունն է ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ գործակալութեան Տնօրէն Տ. ՍԻՄՈՆ ՔԱՅՍԷՐԼԵԱՆ

Կեանքի ճիւղին Տեսուչ Տ. ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Կալաթա, Թահրապրուն Խան, Օսմ. Պանքային դէմ

FARINE LACTÉE H. NESTLE

ՊԶՏԻԿ ՏՂԱՅՈՑ ՅԱՏՈՒԿ ԿԵՐԱԿՈՒՐ

30 ՏԱՐՈՒԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

50 ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՈՐՈՆՑ
20Ը ՊԱՏՈՒՈՅ ՎԿԱՅԿ. ԵՒ
25Ը ՈՍԿԻ ՇՔԱԴՐԱՄ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐ
ԲԺՇԿԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷ

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ ՆՇԱՆԸ

Անբաւական մայրական կաթին տեղը կը բռնէ, և կաթէն կտրելը կը դիւրացնէ. —Տկար ստամոքս ունեցող տղայոց ալ կերակուրին մէջ կրնայ դրուիլ ։

ԿԵՂԾԵՐԷՆ զգուշանալու համար ամէն տուփի վրայ գրուած է

ՀԱՆՐԻ ՆԷՍԹԼԷ, ՎԷՎԷՅ, (Զուիցերիա) ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՄԵԾ ԴԵՂԱՐԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ։

ՆԷՍԹԼԷ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ 1889ի Փարիզի Արուեստահանդէսին մէջ ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ մը և ՈՍԿԻ ՇՔԱԴՐԱՄ մը չահած է ։

ԲԱՁԷ

Մահմուտ փաշա, Ապտւլ էֆ. խան, թ. 5-6

ՇԻՒՔՐԱՆ

Համիտիյէ բիւրպէ, քրամուկյի գծին վրայ, թիւ 7

Հայ վաճառատունը պատրաստ են չափու վրայ հանդերձեղինաց

Տեա՛րք,

[illegible]

Եթէ կը փափաքիք ճաշակաւոր, աժան և զուտ ֆրանսական և անգլիական կերպասներէ հագուստ ունենալ, պիտի փնտռէք, եթէ ուրիշ տեղ գիտէք ։ Հրեայ—գերման ոսկեզօծ վաճառատանց ապրանքները, դուք ալ գիտէք թէ Աւստրօ—գերման գործարանաց սարքին արտադրութիւններն են ։ իսկ տեղական խանութպաններն' իրենք ալ չգիտեն թէ ի՛նչ կը ծախեն, որովհետեւ հրապարակէն կը գնեն չափազանց սուղ գներով . . . .

Համեցէք այցելել մեր վաճառատունները, և գնահատել մեր առաւելութիւնները ։

Ահա մեր գները.

Բօնժիւր	100էն 240 ղրուշ
Ռըտէնկօթ ժիլէ	160—240 »
փարտըսիւ	120—170 »
փանթալոն	30—80 »
Տղու հագուստ	25—60 »

Սակարկութիւն չկայ — Նորոգութիւն ձրի.

ԹԻՒԸ 2 ՂՐՈՒՇ

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ

ԱՌՈՂՋ ՈՒ ԵՐԿԱՐ ԱՊՐԻԼ

կարդացէ՛ք

ՑՕՔԹ. Ն. ՏԱՂԱՒԱՐԵԱՆԻ

ԱՌՈՂՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

„ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ„ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ՖՕՐԹՈՒՆԷ ԴԻՒ ՊՕԱԿՕՊԷ

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻՆ ՈՃԻՐԸ

Անունը Պինօս էր այդ գարեջուրի սիրահարին ։ Միջակ նկարիչ, բայց անձնման ճառատող, գործնական փիլիսոփոս, առնէտի մը չափ ծոյլ, ամէն բանի զբաղող, նկարելէ զատ, թէև ձեռքը երեք չորս նկար ունէր ։ Ասով հանդերձ ամենալաւ աշխարհիկ երիտասարդ, անշահասէր, ուրիշի ծառայութիւն ընող, և այս ամենուն հետ ալ վերջին ծայր զուարճալի ։

Ֆրընէզօզ, որ բնաւ մէկ կէտի վրայ համամիտ չէր անոր, չէր կրնար անցնիլ անկէ, և յօժարակամ խորհուրդ կամ կարծիք կը հարցնէր անոր, որպէս զի հակառակ խօսելնելու և այլանդակ գաղափարներ տալու հաճոյքը վայելէր ։

—Վերջապէս ձեռքս անցուցի քեզ. գոչեց Պինօս, բոլոր իրիկունը քեզ փնտռեցի, ո՞ւր էիր, ուսկի՞ց կուգաս ։

—Արտառոց Թաղէ մը ։ Ազգականներէս մին, որ Բիթիէ հիւանդանոցին մէջ ներքին բժիշկ է, և Լասէբէտ փողոցը կը բնակի, ճաշի հրաւիրեց զիս, պատասխանեց Ֆրընէզօզ ։

—Եւ գինիներու վաճառանոցին հանրակառքէն իջար, մինչ պէտք էր քալելով գայիր փառաւոր սառոյցին վրայէն ։ Դուն միշտ քաղքենի պիտի մընաս ։

—Քաղքենի, որչափ ուզես, բայց տարօրինակ պատմութեան մը հանդիպեցայ ։

—Հանրակառքի՞ն մէջ ։ Կը հասկնամ ի՛նչ է. Նամակներդ կորսուած են ։

—Կատակը մէկդի. չատ լուրջ բան է ։ Տես ի՛նչ կ'անցնի կայարանին դըրան առջև ։

—Այո՛, կը տեսնեմ, կառապանը հոն խմբուած հինգ-վեց հետաքրքիրի ապուշներու մէջը կեցած կը ճառատէ ։

—Մնացած աղջիկ մը կայ կայարանին մէջ. գեղեցիկ աղջիկ մը, որ կառքին մէջ նստած էր . . . նախ դիմացս, ետքըն ալ քովս . . . ։

—Հոգին Թեւերուդ մէ՞ջ աւանդեց, հարցուց Պինօս ծաղրածութեամբ ։

—Գրեթէ, և մարդ չնշմարեց մեռնիլը ։

—Ի՞նչ կ'ըսես Ֆրընէզօզ. կատա՞կ կ'ընես ։

—Ճշմարիտ կ'ըսեմ ։ Տարօրինակ, ա՛յն աստիճան տարօրինակ մահ մը, զոր պահ մը կարծեցի թէ բնական չէր ։

—Լուծելու կարօտ գաղտնիք մը ։ Իմ գործս է ։ Ես ոստիկան ըլլալու համար ծնած էի. ամենէն խորամանկ ոստիկանը ձեռքս ջուր թող լեցնէր ։ Պատմէ եղելութիւնը. և ես ա՛ամ քեզ իմ եզրակացութիւնս, երբոր իմանամ մանրամասնութիւնը ։

—Մանրամասնութիւն չկայ ։ Ամենապարզ դէպք մ'է ։ Երբ Սէն-Ժէռմէն պուլվարին կայարանը հասայ, աղջիկն արդէն հանրակառքին մէջն էր . նշմարեցի գեղեցիկ ըլլալը, և դէմը նստայ ։ Խոշոր կին մը նստած էր աջ կողմը, պարոն մ'ալ ձախ կողմը . . . պարոն մը, եթէ կ'ուզէք . . . որ ազգային պահապան զինուորներու հին Թմբկահարի մը դէմքն ունէր ։

—Լաւ, ուսասիկ արդէն կասկածելի մարդ մը ։

—Կասկածելի կամ ոչ, հանրակառքին չուելէն առաջ իւր տեղը տիկինի մը տուաւ որ ուշ հասած էր . . . ճշմարիտ տիկին մը, փոյթէլջապէս հագուած և բաւական գեղանի, որչափ որ կրցի դատել քողին ետեւէն ։

—Երեսն սքօղած էր, ըսել է թէ զինքը ծածկելու պատճառ մ'ունէր ։ Եւ առանց վարանելու ընդունեց նկարագրած պարոնիդ քաղաքավարութիւնը ։ Գիտե՞ս ի՛նչ կ'ապացուցանէ այդ ։ Ձիբար կը ճանչէին, և մէջերնին որոշուած էր իրենց ընելիքը ։ Մարդը պահած էր այն տեղը, և կինը գնաց նըստաւ ։ Ահա այդ կինը կատարած է գործը ։

—Բայց բան մը չըրաւ, գոչեց Ֆրընէզօզ ։

—Այնպէս կը կարծես, որովհետև բան մը չտեսար, ըսաւ Պինօս ։ Ես նորէն կ'ըսեմ և կը պնդեմ թէ՝ տեղերու այդ փոխանակութիւնը բնական չէ ։ Հիմա ես հիմ մ'ունիմ և կը բաւէ ինձ ։ Շարունակէ, վերջին կառքն էր, այնպէս չէ՞ ։

—Այո՛, Լասէբէտ փողոցէն վազեցի, որպէս զի չփախցնեմ ։

—Մարդն իւր տեղն այդ կնոջ տալէն ետքն ի՞նչ ըրաւ ։

—Կառքին մէջ չկեցաւ, վասն զի նստելու տեղ չկար, այլ վրայի բարձրաւանդն ելաւ նստաւ այն սատիկ ցուրտին որ զրոյէն քանի մ'աստիճան վար էր, և այնպիսի կծու հով մը կար որ մարդուն երեսը կը ծակէր ։

—Այո՛, վերը նստաւ, որովհետև կ'ուզէր ստուգել թէ իւր մեղսակցուհին պիտի կատարէ՞ր պայմանեալ գործողութիւնը ։

—Ամենեւին, մարդը Թուռ-տ'Օվէրն փողոցին բերանը իջաւ կառքէն, իսկ կինն աւելի հեռուն, Լավալ փողոցին անկիւնը ։

—Այսինքն երեք վայրկեան ետքը ։ Դժուարութիւն չունէին զիրար գտնելու ։ Անկասկած եմ որ մարդը վերէն իջած ժամանակ կառքին պատուհանին վրայ վայրկեան մը կեցաւ, որպէս զի կինը տեսնէր իւր երթալը ։

—Ո՛չ, բայց ես նշմարեցի ։

—Ի՞նչ ։

—Բարձրաւանդէն վար իջնելէն առաջ երեք չորս անգամ կօշիկին կրունկը գետնին զարկաւ ուժով մը, այնպէս որ կառքին մէջիններն ամէնն ալ լսեցին ։

—Տարակոյս չկայ որ մեկնելուն նըշանն էր ։

—Իմ ալ մտքէս անցաւ ։

—Ա՛, կը տեսնես որ դուն ալ կը կասկածէիր, միայն թէ կարծիքներդ հաստատելու քաջութիւնը չունիս ։

(Շարունակելի) Ն. Ս. ԻՍԹԻՒՆՃԵԱՆ